

UN EXEMPLE D'AVALUACIÓ PARTICIPATIVA DEL SISTEMA EDUCATIU: LA CONFERÈNCIA NACIONAL D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA

Jaume Sarramona

Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

La qualitat educativa va ineludiblement vinculada a l'avaluació a tots els seus àmbits i nivells. L'avaluació del sistema educatiu es presenta com una necessitat per informar als usuaris del sistema i perquè els responsables polítics puguin prendre decisions amb coneixement real de la situació i de les necessitats de millora. Però l'eficàcia de les mesures que es prenguin no només requereixen informació objectiva, sinó també compromís per part dels implicats, cosa que passa per la seva participació en els mateixos processos d'avaluació.

Catalunya ha realitzat una àmplia, objectiva i participativa avaluació del seu sistema educatiu, després de l'aplicació del calendari de la Llei orgànica d'ordenació general del sistema educatiu (LOGSE), que ha permès conèixer els seus punts forts i febles i formular les corresponents propostes de millora. En aquest article es presenta la metodologia utilitzada en el procés, així com una síntesi dels resultats. Es tracta d'una experiència que pot ser il·lustrativa de les possibilitats de dur a terme avaluacions del sistema de tipus bàsicament qualitatiu, participatiu i descentralitzat.

NECESSITAT DE L'AVALUACIÓ DEL SISTEMA

La consecució de la qualitat educativa demana inevitablement l'avaluació. Ni el sistema educatiu en el seu conjunt ni l'escola com a institució social podran seguir mantenint la tradicional opacitat a l'hora de retre compte a la societat, perquè aquesta és cada vegada més exigent pel que fa als seus drets. Retre

compte a la societat —*accountability*, en terminologia anglesa— es presenta com una dimensió més de la democràcia participativa, on els beneficiaris d'un servei social tenen dret a conèixer com funciona i quins resultats obté. Per tot plegat, cal preveure que la cultura de l'avaluació periòdica s'instal·larà definitivament en el sistema educatiu, impulsada per normatives legals, però també per la pressió social, que desitja conèixer com són empleats els recursos assignats a l'educació. En el conegut com a *Informe Delors* ja es tenia ben present aquesta concepció àmplia de l'avaluació en assenyalar que: «l'avaluació de l'educació ha de concebre's en un sentit ampli. El seu objecte no és únicament l'oferta educativa i els mètodes d'ensenyament, sinó també el finançament, la gestió, l'orientació general i la realització d'objectius a llarg termini» (1996, p. 182).

L'avaluació del sistema educatiu proporciona informació sobre el seu estat, cosa que és un requisit previ i necessari per prendre decisions destinades a millorar-lo (McGaw, 1998). L'avaluació exerceix funcions de diagnòstic, justifica les propostes de millora que es formulin i després permet verificar la pertinència de les mesures adoptades. Per això, la necessitat de l'avaluació és sentida de manera general per governs i experts, superant-se la tradicional percepció que constitueix un mer control o sanció per ser element bàsic dels projectes de millora (Mateo, 2000, p. 236). Així justifica Tiana (2002) que el debat sobre l'avaluació hagi de centrar-se més en els seus objectius polítics que en la seva concreció tècnica: «l'avaluació és un magnífic instrument, però ha de discutir-se al servei de quins fins actua» (p. 19).

L'avaluació dels sistemes educatius ha superat clarament l'etapa dels simples resultats escolars per endinsar-se en moltes altres dimensions de l'educació: el currículum, els programes educatius, el professorat, els diversos serveis del sistema, la inspecció, la pròpia administració educativa..., és a dir, el sistema en el seu conjunt (Tiana, 1998, p. 27). Una altra qüestió són les tècniques utilitzades i la forma de presentar els resultats. Sobre això es podrà argumentar, amb raó, que els resultats dels estudis d'avaluació de caràcter general resulten merament indicatius; que tals resultats, expressats en forma de puntuacions d'una escala o mitjançant percentatges d'encerts als ítems de les proves, no reflecteixen la complexitat que suposa l'educació. Però admetent aquesta realitat, segueix sent vàlida la necessitat de comptar amb informació general del sistema de caràcter quantitatiu en diverses dimensions (indicadors), que no és exclouent d'informacions més precises que s'aconsegueixen mitjançant l'avaluació interna i externa dels centres, a més de l'avaluació del professorat, sempre de caràcter més qualitatiu. I aquesta informació general del sistema també avança en la utilització de mesures més qualitatives i en l'avaluació de dimensions que es vinculen més a les actituds, per exemple, sense oblidar la referèn-

cia feta a les relacions entre variables contextuals i de procés. Exemples d'aquestes relacions entre variables els proporcionen les últimes avaluacions realitzades per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) al programa PISA, per l'Institut Nacional de Qualitat i Avaluació (INCE), dependent del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport sobre l'educació primària i secundària (INCE, 2001 i 2003), i el mateix es podria dir de les preocupacions a organismes com el Consell Superior d'Avaluació de Catalunya (2001).

L'avaluació presenta la doble dimensió de tècnica i ètica (Chavarría i Borrell, 2002). La primera exigeix dissenys precisos i rigorosos, que donin validesa als resultats obtinguts i confiança pel que fa a la metodologia utilitzada. En aquest mateix apartat entraria la garantia que la informació proporcionada resulti rellevant. L'avaluació ha de ser també ètica, entenent com a tal que tant el procés com els resultats no partiran de propòsits preconcebuts ni buscaran la legitimitat d'ideologies o programes, sinó que l'avaluació tindrà com a meta el benefici dels subjectes destinataris; és a dir, la recerca de les mesures més adients per al seu desenvolupament i millora. Aquestes dimensions resulten a vegades difícils de separar, però totes dues han de ser-hi presents.

Una forma de legitimar l'avaluació del sistema, com la d'altres nivells, és realitzar-la de manera que els implicats hi puguin participar. I això no només per la dimensió ètica comentada, sinó també per la mateixa efectivitat de les mesures resultants de l'avaluació, perquè si els destinataris no hi han participat, difícilment se sentiran després compromesos amb les mesures proposades. La participació suposa transparència en la informació, la qual cosa es refereix als objectius de l'avaluació, demanda de col·laboració en els processos de realització i opinió pel que fa als resultats i conclusions obtingudes. Els tècnics avaluadors han de ser lògicament presents en tot el procés i han de portar la responsabilitat general de la tasca, però no poden actuar de manera exclusiva i exclouent.

LA CONFERÈNCIA NACIONAL D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA

Quan a la Llei d'acompanyament dels pressupostos de 1998 es va incloure un article que endarreria dos anys el calendari d'aplicació de la Reforma, Catalunya es va acollir a la possibilitat de la mateixa Llei de no fer-ho, de manera que en el seu territori la Reforma iniciada amb la LOGSE de 1990 va culminar el seu calendari d'aplicació l'any 1999.

En aquells moments ja existia una opinió generalitzada que la LOGSE havia de ser avaluada en la seva aplicació, perquè el temps transcorregut, el canvi

de les variables socioeconòmiques del moment i la mateixa experiència de l'aplicació evidenciaven desajustos que convenia identificar, com a base per proposar reformes, si era el cas. A aquest efecte, el Govern de la Generalitat, sortit de les eleccions el mateix any 1999 de culminació del calendari de la Reforma, va decidir que havia arribat el moment de realitzar una avaluació exhaustiva de la seva aplicació a Catalunya, tasca que es va encarregar al Departament d'Ensenyament, responsable del sistema educatiu no universitari. Existint a Catalunya un Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, organisme encarregat de l'avaluació del sistema educatiu en el territori, va ser aquest l'executor de la demanda d'avaluació indicada, que es va portar a terme sota la denominació *Conferència Nacional d'Educació de Catalunya*.

A aquest efecte, es va constituir un comitè organitzador, presidit per la consellera d'Educació i integrat per càrrecs del Departament més els coordinadors responsables de les diverses seccions en què es va organitzar la Conferència. La relació completa de persones és la que figura a l'annex. L'activitat de la Conferència es va iniciar el gener de 2000 i va acabar el 15 de juny de 2002, amb la presentació pública de les seves conclusions (Departament d'Ensenyament, 2002, i <http://www.gencat.net/cne>).

Els diferents temes objecte d'avaluació es van organitzar al voltant de set seccions, amb la denominació genèrica següent:

- I. Autonomia i descentralització dels centres escolars
- II. Importància i funció social del professorat
- III. Atenció a la diversitat
- IV. Formació i inserció laboral
- V. Avaluació dels aprenentatges i orientació
- VI. Ensenyaments artístics
- VII. Competències bàsiques

La temàtica concreta de cada secció es va ampliar més enllà del títol estricte, abraçant una gamma d'aspectes que hi tenien relació. Així, per exemple, la secció I va tractar qüestions com: autonomia acadèmica, autonomia administrativa, autonomia financera, autonomia institucional, funció directiva, descentralització... Al capdavant de cada secció es va nomenar un coordinador, persona coneixedora de l'àmbit, de prestigi reconegut¹ i no vinculada a l'administració educativa, la qual cosa garantia una actuació independent i rigorosa. Cada sec-

1. Quan s'indica que es tractava de persones de «reconegut prestigi», no significa que no hi hagués moltes altres possibilitats d'elecció: per sort existeixen molts professionals que també haguessin pogut dur a terme la tasca encomanada, però en aquest cas es pot afirmar que «eren tots els qui hi havia».

ció va comptar amb un equip tècnic de diverses persones, que es responsabilitzava de dur a terme la tasca d'avaluació en la temàtica que els corresponia, a més d'un equip participatiu, nomenat per les corresponents entitats i organismes que, en nombre limitat, estaven més pròximes als temes objecte d'avaluació. La tasca d'aquest equip participatiu va ser la d'orientar les tasques i facilitar l'accés i la implicació dels diferents col·lectius relacionats amb l'educació catalana. El criteri de determinació dels organismes en qüestió va ser la seva presència al Consell Escolar de Catalunya, màxim òrgan de participació de la comunitat educativa al sistema, més algun altre òrgan no present, però d'especial conveniència per al cas, com van ser els directors escolars de primària i secundària o el cos d'inspectors. Només la secció VII, que tractava les competències bàsiques, va mancar d'equip participatiu, perquè la feina de la secció era de naturalesa més estrictament tècnica: graduar una proposta inicial de les competències bàsiques entre primària i secundària i proposar normes bàsiques per avaluar-les.

L'estreta vinculació de la Conferència amb el Consell Escolar de Catalunya es va mantenir durant tot el període de treball. Molts dels seus membres formaven part dels equips participatius o eren coordinadors de secció, la seva presidenta formava part del Comitè Organitzador i se la va mantenir informada periòdicament de les activitats realitzades. A més, el Consell va crear comissions específiques per debatre els temes de les diverses seccions que van portar a l'elaboració de documents per a la Conferència, després dels corresponents estudis i debats interns. Concretament, es van elaborar informes sobre: descentralització i autonomia de centres, professorat, atenció a la diversitat, formació i inserció laboral, a més d'un sobre la participació en l'educació, no directament vinculat amb els temes tractats a la Conferència.

Les seccions van disposar de plena autonomia per planificar i executar les accions que consideressin convenients per dur a terme la funció diagnòstica que tenien encomanada. També van disposar lliurement del pressupost que se'ls va assignar. Això va tenir com a conseqüència l'aplicació d'una metodologia diversa per a cada secció, d'acord amb els objectius específics que es proposava i de la naturalesa de les dades que es pretenia recollir, amb el denominador comú de potenciar el debat en profunditat entre tots els sectors de la comunitat educativa, posant més èmfasi en els procediments etnogràfics i qualitius que en els estrictament quantitius; això sense excloure l'aplicació de tècniques quantitatives quan es va considerar pertinent.

Un denominador comú a totes les seccions va ser la utilització del web creat a aquest efecte per l'Administració educativa, que va actuar amb la doble finalitat de servir de fòrum obert a la participació de totes les persones i entitats que ho desitgessin i com a canal informatiu de les diverses activitats que organitzaven les

respectives seccions, així com dels instruments de recollida de dades que exposaven. Els fòrums de les respectives seccions van consistir en la formulació de qüestions sobre les quals es demanava informació i opinió i la síntesis es mostrava periòdicament. Es van plantejar un total de trenta-vuit qüestions, que van obtenir un total de mil dues-centes respostes, encara que les visites comptabilitzades fins al dia de la presentació de les conclusions van ascendir a més de seixanta-vuit mil.

Una altra activitat comuna va ser la de cobrir el conjunt del territori de Catalunya amb actes públics d'informació i debat. Aquests debats van ser organitzats per les respectives seccions i van comptar amb el suport logístic de l'Administració educativa, que les promocionava entre els centres i professionals de la zona. Durant les sessions s'informava de les activitats portades a terme per la corresponent secció i es recollien informacions i opinions sobre qüestions concretes objecte d'avaluació. D'aquesta manera es van realitzar més de seixanta actes, amb una assistència total d'unes nou mil persones.

Una síntesi de la metodologia específica aplicada per cada secció és la següent:

SECCIÓ I. Autonomia i descentralització dels centres escolars

— Realització d'entrevistes en profunditat a responsables d'una àmplia gamma d'organismes i institucions vinculades amb la temàtica tractada.

— Recollida de dades a través d'un qüestionari semiestructurat de lliure accés a través del web de la Conferència.

— Creació de quatre grups de discussió sobre la direcció escolar dels diversos nivells educatius.

— Anàlisi d'informes sol·licitats expressament als instituts de ciències de l'educació (ICE) de les universitats catalanes i a persones expertes en els diversos temes.

— Sessions de debat organitzades amb col·lectius de directors escolars i degans de les facultats de Pedagogia i Ciències de l'Educació i directors dels ICE de Catalunya.

— Anàlisi de documents i estudis vinculats amb la temàtica tractada.

SECCIÓ II. Importància i funció social del professorat

— Recopilació d'informes, articles, estudis... sobre el tema de la secció.

— Realització d'entrevistes en profunditat a una mostra de persones (vint-i-vuit) de perfil divers, però representatives dels diversos grups i sectors de la comunitat educativa.

— Enquesta, a partir de qüestionaris estructurats, a un total de trenta-un centres escolars d'ubicació, titularitat i nivell educatiu divers, cosa que va permetre recollir un total de 2.116 qüestionaris omplerts, dels quals 825 van correspondre a docents (un 82 % del total dels presents als centres).

— Organització de vuit grups de debat (*focus grup*), als quals es va sotmetre a consideració els resultats dels qüestionaris anteriors per ser analitzats i interpretats.

— Sessió específica de debat amb els degans de les facultats de Pedagogia i Ciències de l'Educació i directors dels ICE de Catalunya.

— En total, es calcula que s'ha recollit informació directa d'unes dues mil tres-cents persones.

SECCIÓ III. Atenció a la diversitat

— Creació d'una xarxa de grups de discussió —un total de vuitanta-dos—, que van cobrir tot el territori, dinamitzats per trenta-dos nuclis motors i amb una participació directa d'unes nou-cents persones, que van elaborar les seves conclusions sobre la temàtica de la secció a partir d'un guió previ de preguntes i suggeriments.

— Consulta a un total de vuitanta col·lectius relacionats amb la temàtica de la secció, vint-i-set dels quals estan vinculats a l'educació especial.

— Recopilació d'experiències considerades *bones pràctiques* en l'atenció a la diversitat, que van sumar un total de trenta.

— Encàrrec de tres informes específics a persones considerades qualificades per al tema.

SECCIÓ IV. La formació i la inserció laboral

— Sol·licitud d'informació als col·lectius més significatius en el món laboral i de la formació: empresaris, sindicats, directors de centres, associacions de pares, inspecció educativa, etc.

— Entrevista a vint-i-quatre persones significatives, erigides en grup de referència per a l'anàlisi de la temàtica tractada en la secció.

— Vinculació especial amb el Consell Català de la Formació Professional, amb el qual es van tenir sessions específiques de debat.

— Presència de la secció en nou jornades relacionades amb la formació i la inserció laboral que van tenir lloc durant el temps de treball de la Conferència.

SECCIÓ V. Avaluació dels aprenentatges i orientació

— A través de la pàgina web de la Conferència, es va formular una consulta oberta a professionals de l'educació per conèixer l'estat real de les pràctiques en l'avaluació i l'orientació, que va permetre recollir un total de 853 qüestionaris emplenats sobre els dos temes citats.

— Entrevistes en profunditat als diversos col·lectius docents de vuit centres escolars de nivell, ubicació i titularitat diversa.

— Presència de la secció en jornades tècniques, seminaris, etc., realitzats a Catalunya sobre la temàtica de la secció.

— Sessió específica de debat amb els degans de les facultats de Pedagogia i Ciències de l'Educació i directors dels ICE de Catalunya.

SECCIÓ VI. Ensenyaments artístics

— Entrevistes en profunditat a una relació de persones significatives de l'àmbit dels ensenyaments artístics.

— Anàlisi d'un informe comparatiu dels ensenyaments artístics en una sèrie de països europeus.

— Realització d'un total de vuit seminaris amb grups d'experts de les diverses dimensions i nivells dels ensenyaments artístics.

SECCIÓ VII. Competències bàsiques

— Anàlisi de diversos estudis internacionals sobre les competències bàsiques.

— Consulta a un total de quaranta experts en els diferents àmbits de les propostes elaborades per l'equip tècnic de la secció.

— Consulta als equips docents de quaranta-vuit centres escolars que tenien les competències bàsiques com a objecte d'estudi en el seu pla estratègic.

CONCLUSIONS I PROPOSTES

La Conferència es va proposar la doble finalitat de fer un diagnòstic de la situació i a la vegada plantejar propostes de millora en aquells aspectes que es consideressin necessitats. De l'avaluació demandada es van excloure els resultats dels aprenentatges dels alumnes dels diferents nivells i matèries, perquè aquests ja són objecte d'estudi periòdic a través de les avaluacions realitzades amb

l'INCE, els organismes internacionals i les efectuades pel mateix Consell Superior d'Avaluació. D'altra banda, aquesta mena d'estudi suposa una actuació de tipus estrictament tècnic, que els allunyen de l'estructura que es va proposar per a la Conferència. Cal assenyalar, no obstant això, que les diverses seccions van disposar de totes les dades estadístiques i tècniques que van sol·licitar a l'Administració educativa.

L'Administració educativa catalana va afirmar públicament que les propostes formulades per la Conferència serien tingudes en compte en el moment de determinar futures mesures de modificació del sistema educatiu, en l'àmbit de les seves competències. És cert que durant el període de treball de la Conferència va canviar notòriament la situació política al Govern de l'Estat. Després de les eleccions de maig del 2000, el Partit Popular va accedir al Govern novament, però en aquesta ocasió amb majoria absoluta, amb la qual cosa podia aplicar còmodament la seva política educativa que ja s'havia manifestat clarament en contra de la LOGSE vigent. En el moment de presentar les conclusions de la Conferència, ja s'havia fet públic un document de bases del que a finals de l'any 2002 seria la Llei orgànica de qualitat de l'educació, que suposa una modificació important d'alguns aspectes de la Llei anterior. Per tant, algunes conclusions de la Conferència podrien semblar fora de lloc, però s'han mantingut totes les propostes per coherència amb el procés seguit, que en tot moment va considerar vàlids els principis fonamentals que van inspirar la LOGSE; més concretament els principis d'equitat, participació, descentralització i vinculació del sistema al context nacional català.

El futur haurà d'indicar quina part de les propostes de la Conferència són admeses per l'autoritat política catalana de cada moment i quines resulten compatibles amb la nova normativa de caràcter estatal, no només pel que fa a la Llei orgànica, sinó també als decrets que la desenvolupen i que també tenen caràcter bàsic. En tot cas, és ben conegut que els diagnòstics, les avaluacions i les propostes dels sistemes educatius estan sempre subordinades a les circumstàncies polítiques de cada moment.

Cada secció de la Conferència va formular les seves pròpies propostes. Algunes propostes tenen un caràcter notòriament transversal i altres apareixen reiterades en més d'una secció, però és quelcom inevitable i evidencia el caràcter global i complex que tenen molts aspectes de la realitat educativa. Per no mostrar la relació completa de les més de dues-centes propostes que es van formular en conjunt, a continuació es presenta una síntesi de les més rellevants de cada secció.²

2. Evidentment, com tota síntesi que es pugui fer té el perill de no representar adequadament el conjunt de propostes que van sorgir en la secció. En tot cas, la relació completa pot consultar-se al web ja indicat (<http://www.gen.cat.net/cne>) i en la publicació electrònica de la Conferència (Consell Superior d'Avaluació, 2003).

SECCIÓ I. Autonomia i descentralització dels centres escolars

— Afavorir experiències d'organització horària, funcional i econòmica diferenciada en els centres, en funció de les seves característiques i sempre respectant una normativa bàsica.

— Iniciar la possibilitat de l'adscripció de professorat als centres amb la participació dels equips directius i altres instàncies. Estudiar la possibilitat que les adscripcions poguessin tenir un caràcter zonal i no només institucional.

— Mantenir un sistema de designació dels directors dels centres mitjançant votació democràtica, però tenint en compte els mèrits dels candidats i la formació específica per al càrrec.

— Revisar el funcionament i la coordinació dels diversos serveis educatius existents.

— Ampliar les atribucions de l'administració local en aspectes diversos de la vida organitzativa dels centres, així com en l'aplicació de determinats programes educatius.

SECCIÓ II. Importància i funció social del professorat

— Constituir un observatori permanent que detecti percepcions i necessitats de les comunitats escolars i del conjunt de la societat sobre el sistema educatiu.

— Ajudar els docents a identificar els seus punts forts i febles, divulgar els èxits docents i fomentar els espais d'encontre dels docents dintre seu i amb els professionals dels diversos programes i serveis educatius.

— Unificar el nivell de la formació inicial del professorat en la llicenciatura i després en un sol cos docent. Posar l'èmfasi de la formació inicial en les pràctiques de centre; l'accés a l'exercici professional hauria d'estar condicionat a un any d'*inducció*, que hauria de ser avaluat positivament.

— Establir plans de formació a mitjà termini, especialment de centre, amb sistemes de detecció de necessitats àgils i descentralitzats. Les llicències d'estudis han de beneficiar el centre escolar al qual pertany el beneficiat.

— Promoure la reflexió que porti a l'establiment d'un codi deontològic de la professió docent.

SECCIÓ III. Atenció a la diversitat

— Incrementar els recursos humans, materials i organitzatius per garantir l'atenció a la diversitat en l'educació primària, de manera que els alumnes l'aca-

bin havent adquirit les capacitats bàsiques. Amb caràcter excepcional, realitzar un curs complementari per als qui no ho aconsegueixin, abans de l'entrada a la secundària.

— Establir les mesures oportunes per evitar l'excessiva concentració d'alumnes amb més dificultats en certs centres. Fer complir tant a centres públics com concertats la necessitat d'atendre els alumnes amb més dificultats.

— Revisar el nombre d'àrees del currículum de secundària i incrementar l'optativitat, com a mesura bàsica per atendre la diversitat. Organitzar programes de diversificació curricular per als alumnes amb dificultats, però amb expectatives raonables d'arribar als objectius de l'etapa.

— Permetre que els alumnes que superin els programes de garantia social puguin accedir a la formació professional de la mateixa especialitat.

— Promoure l'elaboració de plans d'acolliment de l'alumnat immigrant com un element més del projecte curricular del centre, que prevegi, de manera especial, la incorporació lingüística.

SECCIÓ IV. La formació i la inserció laboral

— Anticipar els programes de formació laboral per als alumnes que tenen expectatives d'incorporació al món del treball en acabar l'escolaritat obligatòria.

— Convertir la formació contínua en un eix important del sistema de formació per la via de la integració a la resta de les modalitats de la formació professional. Potenciar els centres integrats.

— Millorar el ventall de titulacions de grau mitjà, en connexió amb les necessitats socials. Augmentar els recursos per a les instal·lacions i infraestructures docents.

— Aprofundir en les garanties d'igualtat d'oportunitats de gènere en l'àmbit de la formació professional.

— Flexibilitzar el calendari i horari escolar dels centres de formació professional, per facilitar l'estudi de l'alumnat que treballa.

SECCIÓ V. Avaluació dels aprenentatges i orientació

— Entendre l'avaluació com un procés global i integrador de diversos moments. Acordar en cada centre els criteris que han de regir l'avaluació de les diverses matèries.

— Estimular la participació de l'alumnat i de les famílies en l'avaluació dels aprenentatges com a base per als processos d'*empowerment*.

— Promocionar, des de l'Administració, la creació i el desenvolupament de materials avaluatius per a ús del professorat i com a exemples per enriquir la seva reflexió.

— Obrir un període de reflexió sobre l'estructura i funcionament dels equips d'atenció psicopedagògica (EAP), per garantir la coordinació amb l'actuació d'altres instàncies escolars i extraescolars.

— Crear els departaments d'Orientació en els centres i potenciar i dignificar la funció tutorial.

SECCIÓ VI. Ensenyaments artístics

— Establir les competències bàsiques que haurien de correspondre als ensenyaments artístics.

— Incrementar la formació inicial i permanent del professorat d'ensenyaments artístics, especialment el corresponent al professorat de dansa i teatre.

— Crear un centre de recursos artístics (CRA), que dinamitzés els ensenyaments artístics i prestés assessorament a docents i centres.

— Ampliar l'actual servei d'inspecció pel que fa als ensenyaments artístics, dotant-lo de més personal especialitzat.

— Crear mecanismes administratius que vinculin els ensenyaments artístics amb els centres corresponents de règim especial, per optimitzar recursos humans i realitzar accions conjuntes.

SECCIÓ VII. Competències bàsiques

Les propostes d'aquesta secció van consistir en la presentació d'una proposta de gradació de les competències bàsiques entre primària i secundària. Per això es van revisar les propostes ja conegudes i es van organitzar de manera que quedessin reduïdes a un nombre inferior per a cada àmbit escolar (àrea curricular), però insistint en el seu caràcter ampli i transversal. També es van proposar directrius per dur a terme la seva avaluació.

VALORACIÓ DE LA CONFERÈNCIA

La durada de les activitats de la Conferència i el coneixement que es tractava d'una iniciativa del Govern de torn, fàcilment podia provocar crítiques de

tipus polític entre partits i entitats vinculades amb l'oposició, però això no va ocórrer. Per tant, cal considerar que el seu funcionament es va ajustar als principis de transparència i participació i ningú no va poder negar l'autonomia amb què van treballar els responsables de les seccions. Quant a la informació del que s'estava fent, a més de les informacions periòdiques de tots els actes públics als territoris més pròxims, dels anuncis de premsa de caràcter general i de la possibilitat permanent de participació a través del web, tots els centres escolars de Catalunya van ser informats de la Conferència mitjançant un escrit signat per la mateixa consellera d'Educació, i els diferents sectors i organismes educatius van participar en el procés a través de les seccions i dels documents elaborats en el Consell Escolar de Catalunya.

Dos mesos abans de fer-se públics els resultats i les propostes, es va situar en el web de la Conferència un qüestionari valoratiu de diversos aspectes de la Conferència. Durant el temps que va estar actiu, es van recollir un total de cent seixanta-sis participacions, de les quals només un 16 % pensava que les propostes resultants no tindrien cap utilitat. Les seccions que havien despertat major interès van ser les corresponents a l'atenció a la diversitat, importància i funció social del professorat i competències bàsiques, per aquest mateix ordre.

Des de l'organització, també es va voler recollir l'opinió d'algunes personalitats internacionals sobre les finalitats i metodologia general de la Conferència, cosa que es va realitzar mitjançant les corresponents entrevistes personals. A continuació, es mostra la relació de les persones consultades, així com algunes de les idees expressades (Consell Superior d'Avaluació, 2003):

— Cecilia Braslavsky, directora de l'Oficina Internacional d'Educació de la Unesco:

La Conferència Nacional d'Educació forma part de les poques experiències de diagnòstic i proposició de polítiques educatives realitzades conjuntament entre la societat civil i els representants de l'Estat.

Què té de peculiar aquesta Conferència? Al meu entendre, la diversitat metodològica. Crida l'atenció que a cadascun dels set temes s'hagi desenvolupat una metodologia diferent per recollir la participació i per aconseguir les aportacions dels estudiants, del professorat, de les famílies i de tota la comunitat educativa. Em sembla remarcable que les temàtiques escollides tinguin la peculiaritat d'estar plantejades de manera integradora [...]. I penso, també, que l'èmfasi que s'ha donat a algunes temàtiques, especialment a l'educació artística, és molt interessant en un context en què l'educació artística acostuma a ser l'última de la fila.

— Jacques Delors, president del Consell de l'Ocupació, la Renda i la Cohesió Social (CERC):

Penso que en els problemes educatius cal posar en relleu la discussió filosòfica, l'opció política i l'opció en funció de les necessitats econòmiques, però penso també que amb tot això no n'hi ha prou. És interessant recollir l'opinió de tots els qui participen directament o indirectament en el sistema educatiu. L'ideal seria aconseguir una bona relació entre l'escola, el ciutadà i la societat, i aquest tipus d'esdeveniments són útils perquè provoquen un debat en la població.

Molts dels aspectes que s'han tractat en aquesta Conferència són interessants [...]. Tots aquells que s'interessen per l'escola i tenen responsabilitats hauran de tenir molt en compte les més de dues-centes propostes que s'han derivat d'aquesta avaluació i hauran de valorar quin és el moment més oportú per a portar-les a la pràctica.

— Walo Hutmacher, president de la Fundació de les Regions Europees per la Recerca en Educació i en Formació (FREREF):

La metodologia seguida a Catalunya és original i prometedora, com a mínim per tres raons. En primer terme, per l'amplitud de la consulta i el ric ventall de la participació. Això és una necessitat, ja que l'escola i l'educació, per un motiu o altre, ens afecten a tots i no ens podem arriscar a limitar el debat únicament entre els experts. En segon lloc, el mètode també ha estat original per l'organització en grups de treball molt estructurats i centrats en problemes clau del moment. Així, s'ha tractat de realitzar cada vegada una anàlisi de la situació i de formular propostes de millora. I en tercer lloc, el mètode català, com voldria anomenar-lo, és original per l'ús que fa de les noves tecnologies a l'hora de fer circular la informació i afavorir la comunicació lliure.

Ja que tots els països europeus busquen la manera de renovar els seus mètodes de debat educatiu, desitjaria que Catalunya donés a conèixer el seu mètode més enllà de les seves fronteres.

— Federico Mayor Zaragoza, president de la Fundació Cultura de Pau:

Un aspecte que em sembla particularment important d'aquesta Conferència Nacional d'Educació és l'aproximació entre l'escola i els pares, perquè les famílies no poden transferir la seva responsabilitat als centres escolars.

Les consultes que ha dut a terme la Conferència, aquest procés de valoració que s'ha dut a terme, en el qual han estat consultades nou mil persones, més o menys, és també important. Però ho és encara més que s'hagi penjat a Internet tota la tasca realitzada, que s'hagi obert un fòrum d'informació permanent que

considero que hauria de continuar perquè els diagnòstics no acaben, sinó que el realitzem contínuament. Aquesta avaluació general d'un sistema i d'un procés ha donat uns resultats que ara cal analitzar i que ens han de conduir a dir: ara tenim un escenari de futur que ens ha de conduir a prendre una sèrie de decisions. Decisions sobre què? Doncs sobre Catalunya, sobre Catalunya en relació amb l'Estat i també, fent una comparació a escala internacional, perquè hem d'aprofitar tota aquesta experiència.

— Viviane Reding, comissària europea d'Educació i Cultura:

Heu parlat del futur de les vostres escoles i —això és molt important— ho heu fet no només entre professionals, sinó que heu obert el debat a la societat civil i al públic en general, cosa que és molt important perquè l'educació dels nostres nens és cosa de tots.

Considerem aquí les nostres responsabilitats a Europa, ja que des de fa molts anys amb els ministres d'Educació busquem junts els mitjans més adequats per millorar la qualitat de l'educació.

— Andreas Schleicher, director de l'estudi PISA-OCDE:

La Conferència Nacional d'Educació és un esdeveniment molt important. Reuneix persones de diferents sectors de la societat i del mateix sistema educatiu per discutir sobre els objectius i el funcionament del sistema educatiu. Aquesta anàlisi és imprescindible per emprendre qualsevol millora.

L'anàlisi és el principi d'un llarg procés de desenvolupament del sistema educatiu i crec que aquesta anàlisi ara requerirà desenvolupar passos específics sobre com implementar la reforma escolar. Això significa definir objectius educatius clars, que siguin transparents per a tots, significa desenvolupar els instruments per controlar la vinculació a aquests objectius perquè tot el món, tots els pedagogs, es puguin posar d'acord sobre de quina manera els sistemes educatius aconsegueixen les seves metes, es puguin posar d'acord per tenir un sistema d'avaluació honest i obert.

Es pot pensar que durant un temps les conclusions de la Conferència seran un marc de referència per a l'educació catalana. En tot cas, les actuacions polítiques de les autoritats sorgides després de les eleccions autonòmiques de 2003 posaran definitivament a prova la utilitat d'una experiència que, en molts aspectes, ha creat un precedent en la forma d'avaluar el sistema educatiu.

BIBLIOGRAFIA

- CHAVARRÍA, X.; BORRELL, E. *Calidad en educación*. Barcelona: Edebé, 2002.
- CONSELL SUPERIOR D' AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU. *Avaluació a l'educació primària (1999)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, 2001.
- *La Conferència Nacional d'Educació (2000-2002)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, 2003.
- DELORS, J. [et al.]. *Educació: Hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, 1996.
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Debat sobre el sistema educatiu català: Conclusions i propostes*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2002.
- INSTITUT NACIONAL DE QUALITAT I AVALUACIÓ. *Evaluación de la educación primaria 1999*. Madrid: MEC, 2001.
- *Evaluación de la educación secundaria 2001*. Madrid: MEC, 2003.
- MACGAW, B. «¿Cómo puede contribuir la evaluación a la política educativa? La utilización de la información en Australia». *Perspectivas*, vol. XXVIII, núm. 1 (1998), p. 133-152.
- MATEO, J. *La evaluación educativa, su práctica y otras metáforas*. Barcelona: Universitat de Barcelona. ICE: Horsori, 2000.
- TIANA, A. «La evaluación de los sistemas educativos desde la perspectiva de la calidad y de la equidad». A: *Varios: De la sociedad de la información a la sociedad de la educación: calidad, participación y equidad*. Fundación Santa María: Universitat Autònoma de Barcelona, 2002, p. 11-22.
- «Introducción al "dossier"». *Perspectivas*, vol. XXVIII, núm. 1 (1998), p. 25-32.

ANNEX

Comitè Organitzador de la Conferència Nacional d'Educació (Resolució de 30 de maig de 2002):

Hble. Sra. Carme-Laura Gil Miró, consellera d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i presidenta del Comitè Organitzador

Sr. Ramon Farré Roure, secretari general del Departament d'Ensenyament

Sr. Pere Solà Montserrat, director general d'Ordenació i Innovació Educativa

Sr. Jaume Sarramona López, president del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu i president executiu del Comitè Organitzador

Sra. Sara Blasi Gutiérrez, presidenta del Consell Escolar de Catalunya

Sr. Tomàs de San Cristóbal Claver, subdirector general de la Inspecció d'Ensenyament

Sr. Serafí Antúnez Marcos, coordinador de la Secció I

Sr. Josep M. Terricabras i Nogueras, coordinador de la Secció II

Sr. Cèsar Coll Salvador, coordinador de la Secció III

Sr. Francesc Solé Parellada, coordinador de la Secció IV

Sr. Joan Mateo Andrés, coordinador de la Secció V

Sr. Helio Piñón Pallarés, coordinador de la Secció VI

Sra. Joana Noguera Arrom, coordinadora de la Secció VII

Sra. Carme Amorós Basté, secretària executiva del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu i secretària tècnica del Comitè Organitzador

Sra. Antònia Carré Pons, col·laboradora tècnica del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu